УДК : 796.071.4 (075)

ДОСВІД ФІНЛЯНДІЇ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ПРОФЕСІЙНО МОБІЛЬНОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Борбич Наталія Віталіївна
к.пед.н.
Денисенко Наталія Григорівна
к.пед.н., доцент
Марчук Сергій Степанович
к.пед.н.
Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Луцьк, Україна

Вступ. В роботі розглядається досвід організації фізкультурної освіти в Фінляндії, як країні, що обіймає перші місця в світових рейтингах якості освіти. Акцент зроблено на аналізі освітніх програм підготовки фахівців для галузі фізичного виховання та спорту. Наведені матеріали сприятимуть подальшій модернізації вищої фізкультурної освіти в Україні.

Мета. Проаналізувати досвід Фінляндії щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Це пояснюється тим, що Фінляндія має значні успіхи в підготовці та професійному розвиткові вчителів фізичної культури.

Виклад матеріалу. Модернізаційні процеси в підготовці педагогічних кадрів у зв'язку з інтеграцією вищої школи України в Європейський освітній простір потребують нових підходів до вирішення проблем в системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Звідси очевидною стає потреба впровадження елементів зарубіжного досвіду в практику підготовки педагогічних кадрів в Україні (зокрема досвід Фінляндії).

Не зменшується увага до проблем удосконалення системи формування професійно-мобільного вчителя фізичної культури у Фінляндії. Фінські університети зазнали досить глибокого реформування у 2010 р. і стали більш автономними та незалежними від держави. Фінляндія підтримує відносно

високий показник охоплення вищою освітою – 39% населення має вищу (tertiary) освіту. Згідно з останніми статистичними даними значна частка фінського ВВП – 3,32% – використовується для прямої підтримки досліджень і розробок [1].

М. А. Дебич вважає, що система вищої освіти Фінляндії також базується на мобільності і дуальній (подвійній) інституційній моделі. Приватний сектор вищої освіти практично відсутній. У 2017 р. у закладах навчалось 262 368 студентів, загалом, з них 31 120 міжнародних. Найбільше міжнародних студентів з таких країн: Росія (3 243); В'єтнам (2 529); Німеччина (2 405); Китай (2 332); Франція (1 657); Непал (1 166); Іспанія (1 156); Індія (795); Естонія (754); Пакистан (715) Відсоток міжнародних студентів по відношенню до загальної кількості студентів складає 10,6 % [2, с.408].

Прикладом відкритого європейського навчального закладу з мобільним змістом є Університет Ювяскіля (Факультет спорту і наук про здоров'я) (University -f Jyväskylä, Faculty -f Sp-rt and Health Sciences) який здійснює три цикли підготовки (бакалавр, магістр, доктор філософії (PhD)) [3].

Предмети і напрями діяльності Факультету спорту і наук про здоров'я поділяються на три групи:

1) Спортивна педагогіка і масовий спорт (Liikunnan käyttäytymis- ja yhteiskuntatieteet) пропонує студентам широкий вибір спеціальностей, таких як: «Вчитель фізичної культури» (Liikunnan-ja terveystied-n –pettajak-ulutus (liikuntapedag-giikka), «Психологія та спортивний менеджмент» (Liikunnan yhteiskuntatieteet), «Адаптивне фізичне виховання» (Liikuntapsyk-l-gia), «Соціологія спорту» (Erityisliikunta), «Аніматор спортивних ігор» (Urheilupelien animaati).

2) Біологічна регенерація і рухова активність (Liikuntabi-l-gia) пропонує студентам такі спеціальності: «Біомеханіка» (Bi–mekaniikka), «Фізіологія фізичних вправ» (Liikuntafysi-l-gia), «Спортивний коучинг та Фітнес-тестування» (Valmennus- ja testaus–ppi), «Фізіотерапія» (Fysi-terapia).

3) Спортивна медицина (Terveystieteet): «Геронтологія і громадське здоров'я» (Ger-nt-l-gia ja kansanterveys), «Фізіотерапія» (Fysi-terapia),

«Спортивна медицина», «Лікувальна медицина» (Liikuntalääketiede), «Санітарна освіта» (Terveyskasvatus), «Наука про здоров'я» (Terveystiet-) (рис.1).

Програма підготовки майбутніх учителів фізичної культури освітнього рівня бакалавр у Фінляндії розрахована на три роки денної форми навчання загальним обсягом 180 кредитів ECTS по 60 кредитів ECTS на один навчальний рік.

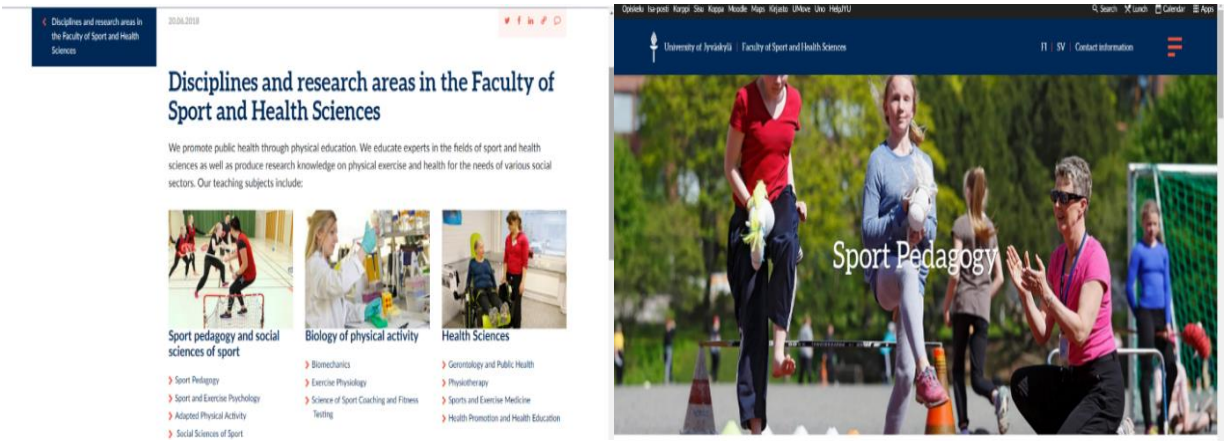

Рис. 1. Сторінка web-сайту університету. Факультет спорту і наук про здоров'я (University -f Jyväskylä, Faculty -f Sp-rt and Health Sciences)

Освітні програми охоплюють базові та предметні дисципліни в області спортивних і соціальних наук, вивчення мови та мистецтва комунікації. Унікальним в системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури – є поєднання спортивних і пов'язаних зі здоров'ям предметів на одному і тому ж факультеті, зокрема: фізичне виховання, фізіотерапія, фізіотерапія та санітарна освіта. Випускник повинен мати загальні знання у сфері соціальних та медичних наук, охорони здоров'я та фізичної культури, які безпосередньо пов'язані з роботою фахівця галузі фізичної культури, спорту і рекреації [5].

Популярним серед студентів є факультет «Спортивної педагогіки» Освітній процес базується на навчанні через досвід і практику з використанням дуального підходу. До структури і змісту освітньої програми на різних курсах включено блоки дисциплін:

Блок 1. Фундаментальні заняття з фізичного виховання (25 – 26 кредитів ECTS): «Базовий курс з навчання і керівництва фізичними навичками» (Liikuntatait-jen -ppimisen ja -hjaamisen peruskurssi) обсягом 2 кредити ECTS; «Від учня до вчителя» (-ppilaasta -pettajaksi) обсягом 1 кредит ECTS; «Курс спостереження за рухом» (Liikkumisen havainn–innin kurssi) обсягом 6 кредит ECTS; «Базовий курс з фізичного виховання 1» (Liikuntadidaktiikan peruskurssi 1») обсягом 8 кредит ECTS; «Базовий курс з фізичного виховання 2» (Liikuntadidaktiikan peruskurssi 2») обсягом 6 кредитів ECTS; «Початкова школа» (Kummik–ulu) обсягом 1-2 кредити ECTS.

Блок 2. Середня освіта і фізична культура (37 - 42 кредитів ECTS): «Теореимко-методичні основи фізичних вправ 2: підготовка вчителя» (Liikunnan pedag-giikka ja didaktiikka 2: Tutkiva -pettaja) обсягом 3-4 кредити ECTS; «Педагогічна майстерність 3: індивідуалізація навчання» (Liikunnan pedag–giikka ja didaktiikka 3:-petussuunnittelu ja arvi-inti) обсягом 1-3 кредити ECTS; «Практика з фізичного виховання 1, 2» (Liikuntadidaktiikan jatk–kurssi 1,2) обсягом 12 кредитів ECTS; «Індивідуальне навчання фізичним вправам» Yksilöllinen -petus liikuntaryhmässä) обсягом 3-4 кредити ECTS; «Wellbeing Фізична активність 1: фізичний розвиток в різному віці» (Hyvinv-intia tukeva liikunta elämänkulussa 1: Kasvu, kehitys ja vanhene) обсягом 1-2 кредити ECTS; Анатомія скелетно-м'язової системи (Tuki- ja liikuntaelimistön anat–mia) обсягом 2 кредити ECTS; «Біомеханіка фізичних вправ (вступний курс)» «Kandidaatintutkielma) обсягом 7 кредитів ECTS.

Блок 3. Основи дослідження в області фізичних вправ і здоров'я (25 кредитів ECTS): «Фізичні вправи і здоров'я (вступний курс)» (J-hdatus liikunta-ja terveystieteisiin) обсягом 1кредит ECTS; «Історія фізичної культури» (Iikunnan ja terveyden kulttuurihist-ria) обсягом 3 кредити ECTS; «Рухова активність в суспільстві» (Liikunta yhteiskunnassa) обсягом 5 кредитів ECTS; «Біологічні основи рухової активності людини» (Ihmisen liikkumisen bi-l-giset perusteet) обсягом 4 кредити ECTS; «Фізична культура (вступ до спеціальності)» (Liikuntapedag-giikan perusteet) обсягом 3 кредити ECTS; «Психологія фізичних

вправа (вступний курс)» (Liikuntapsyk-l-gian perusteet) обсягом 2 кредити ECTS; «Фізичні вправи і здоров'я» (Liikunta ja terveys) обсягом 3 кредити ECTS; «Зміцнення здоров'я різних груп населення» (Terveyden edistäminen eri väestöryhmissä) обсягом 2 кредити ECTS; «Фізичні вправи як засіб зміцнення здоров'я (вступний курс)» (Viestinnän perusteet liikunta- ja terveystieteissä) обсягом 2 кредити ECTS.

Блок 4. Інноваційні й інтерактивні форми навчання у фізичному вихованні (11 кредитів ECTS): «Академічна взаємодія (професійно-орієнтовані дисципліни фізичного виховання)» (Akateeminen vu-r-vaikutus (liikuntatieteet) обсягом 3 кредити ECTS; «Академічні навички письма (для галузі фізичної культури)» (Akateemiset tekstitaid-t (liikuntatieteet) 4 кредити ECTS; «Багатомовна взаємодія (у фізичному вихованні)» (M-nikielinen vu-r-vaikutus (liikuntatieteet) 2 кредити ECTS; «Методологія наукових досліджень» (Tutkimusviestintä (liikuntatieteet) 2 кредити ECTS.

Блок 5. Комунікація за професійним спрямуванням іноземною мовою (11 кредитів ECTS): «Академічне читання (науки про спорт і здоров'я)» (Academic Reading (f-r Sp-rt and Health Sciences) 2 кредити ECTS; «Навички комунікації (для наук про фізичну культуру і спорт)» (C-mmunicati-n Skills (f-r Sp-rt and Health Sciences) 2 кредити ECTS; «Спортивне коментування» (Puheviestinnän perusteet) 4 кредити ECTS; «Науковий текс іноземною мовою (вступний курс)» (Tieteellisen kirj-ittamisen perusteet) 3 кредити ECTS.

При формуванні компетентностей перевага надається «гнучкості мислення» – відкритість до застосування фахових знань та компетентностей у повсякденному житті; «популяризаційним навичкам» – вміння спілкуватися із нефахівцями; «певні навички креативності і мобільності у викладанні»; «творче мислення»; «продукування нових ідей»; «доопрацювання ідей інших».Невід'ємною складовою освітнього процесу студентів – є участь у 24 проектах, дотичних до фізичного виховання, здорового способу життя і рухової активності людини впродовж життя. Цікавим у цьому контексті є проект «AGNES» (Агнес) – це дослідження взаємозв'язку між руховою активністю,

здоров'ям і показниками благополуччя людини у літньому віці». Проект «ENTREPRENEUR» (підприємець) зорієнтований на допомогу фінським вчителям фізичної культури похилого віку адаптуватися до нового середовища при виході на пенсію. Мобільна и креативна команда університету ініціювала проект для викладачів і студентів «LiLY» (Лілія) «Здоров'я і хороше самочуття». Проект «Ви народжені у цифрову епоху?» (Syntyjäänkö diginatiivi?) є дослідницьким проектом факультету спортивних наук Університет Ювяскюля, що простежує зв'язок рухової активності з використанням мобільних і цифрових пристроїв дітей віком від 2 до 6 років. Участь студентів у проектах є також елементом їх професійної практики, реалізації теоретичних знань та практичних навичок роботи в індустрії фізичного виховання, спорту і рекреації.

Слід також зауважити, що з 2016 навчального року University -f Jyväskylä, Faculty -f Sp-rt and Health Sciences (факультет спорту і наук про здоров'я) бере участь у програмах «Фізичні навантаження впродовж життя» (Physical activity in the c-urse -f life) і «Міждисциплінарні дослідження розумових здібностей людини» (Multidisciplinary brain research) за такими напрямками: «Зміни розумових здібностей впродовж життя» (Deve-pmental changes in the brain acr-ss the life-span), «Механізми впливу навколишнього середовища та ендогенних факторів на пластичність мозку» (Mechanisms -f envir-nmental and end-gen–us effects -n brain plasticity), «Саморегуляція, розвиток і навчання впродовж життя» (Self-regulati-n, devel-pment and learning acr-ss the life-span), «Вплив фізичної активності на функціональні можливості і розумову активність людини впродовж життя» (Physical activity, functi-nal capacity and brain changes acr-ss the lifespan), «Навчання через рух» (M-t--r learning and behavi-ural change).

У результаті навчання в University -f Jyväskylä, Faculty -f Sp-rt and Health Sciences (факультет спорту і наук про здоров'я) за вказаними спеціальностями випускники отримують такі навички: розуміють значення рухової активності в суспільстві, з людьми різного віку і статі; вміють проводити різні форми занять фізичними вправами; організовують рекреаційні заходи для різних категорій

населення; володіють професійною термінологією на рідній та іноземній мовах щодо проведення уроку фізичної культури і тренувального заняття з обраного виду спорту; демонструють спеціалізовані рухові навички з окремих методик фізичного виховання (гімнастики (для дівчат – ритміка), легкої атлетики, бігу на місцевості з елементами орієнтування, спортивні ігри (футбол, волейбол, баскетбол, гандбол, фінський бейсбол, хокей), плавання (за наявністю умов), рухливих ігор, лижної підготовки та ковзанів, велоспорту, веслування на байдарках) та ін.

Висновок. Отже, аналіз навчальних планів різних закладів освіти Фінляндії свідчить, що дисциплін з мобільним змістом значно більше ніж у вітчизняних закладах вищої освіти. Загалом у Фінських ЗВО в навчальних планах та освітніх програмах велика увага приділяється предметам оздоровчо-рекреаційного, та професійного спрямування, зокрема: «Фундаментальні заняття з фізичного виховання» (25-26 кредитів ECTS), «Початкова школа і фізичне виховання» (28-30 кредитів ECTS), «Середня освіта і фізичне виховання» (37-42 кредитів ECTS), «Основні дослідження в області фізичних вправ і здоров'я людини» (25 кредитів ECTS), «Інноваційні й інтерактивні форми навчання у фізичному вихованні» (11 кредитів ECTS), «Комунікація за професійним спрямуванням іноземною мовою» (11 кредитів ECTS) та різні види практик.

ЛІТЕРАТУРА

1. Education at a Glance 2013: OECD Indicators. – Paris: OECD Publishing, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.oecd.org/edu/Finland_EAG2013%20Country%20Note.pdf.

2. Дебич М. А.Теоретичні засади інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародний досвід: монографія. – Ніжин: ПП Лисенко. – 2019. – 408

3. Institute of International Education Project Atlas Infographics 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.iie.org/en/Research-andInsights/Project-Atlas/Explore-Data/Finland.

4. Institute of International Education Project Atlas Infographics 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.iie.org/Research-andInsights/Project-Atlas/Explore-Data/Current-Infographics.

5. Навчайсявчайся в Європі ! Європі ! Освітні програми, гранти та стипендії Європейського Союзу та держав-членів ЄС 2014 – 2020. Електронний ресурс:https://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/education-in-eu_uk.pdf